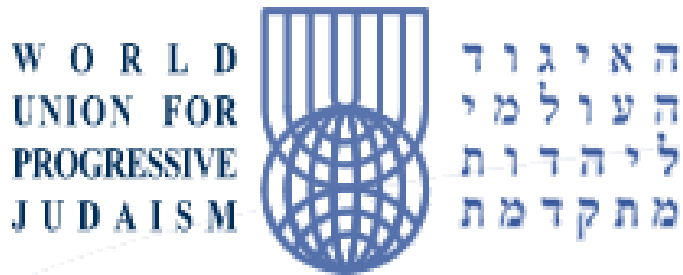

5775

Torah from Around the World

Rabbi Akiwa zei:

Sarcasme en lichtzinnigheid wennen een mens aan onbeschaamdheid.

Etiquette is als een haag die de Wijsheid beschermt.

Aan goede doelen geven is een haag die de rijkdom beschermt.

Geloften zijn als een haag die je eigenheid beschermt.

De haag die de levenswijsheid beschermt is de stilte.

[Pirke Awot 3:13. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books; in traditionele vertellingen/vertalingen is het nummer 3:17]

Sjabbat 20 december 2014 / 28 kislew 5775, Mikeets, Beresjiet/Genesis, 41:1 - 44:17
Tanach blz. 84 - 94

Haftara: I Melachiem / Koningen 3:15 - 4:1
Tanach blz. 676 - 677

Commentaar: Rabbijn Pablo Berman, Joodse Gemeente Parana, Curitiba, Brazilië.

Vertaling: Sera Spanier

[Het Engelse origineel](#)

Een Osnat, de dochter van Poti Fera: een onbekende vrouw

De Yalkut Shimoni, een verzameling oude midrasjiem [verhalende uitleggingen, red.] die voornamelijk tijdens de 12^e eeuw zijn verzameld, vertelt ons dat: „*Jesj nasjiem gedolot*

chasidot": er waren vrome - en ik zou willen toevoegen - rechtvaardige vrouwen, die ervoor kozen om bij het joodse volk te horen (*Midrash Yalkut Shimoni*, Sefer Joshua 247/9). Hun namen zijn: Hagar, Osnat, Tsipora, Sjifra, Poe'a, Bat Par'o (de dochter van Farao), Rachav, Ruth en Jaël, de vrouw van Cheber de Keniet.

De midrasj wijst erop dat deze negen vrouwen er niet alleen voor kozen om deel uit te maken van het joodse volk, maar dat ze ook iets deden wat voor hun leven en voor het volk bepalend was. Daarover bestaat geen twijfel; we hoeven alleen maar naar de lijst te kijken. Tsipora, de vrouw van Mosjé; Sjifra en Poe'a, die de levens van pasgeborenen van een zekere dood wisten te redden; de Bat Par'o, die voor Mosjé zorgde in zijn kindertijd; of Ruth, van wie we het verhaal allemaal kennen en die vele jaren later de overgrootmoeder van koning David werd. Het is interessant om te zien hoe deze vrouwen, die er uit eigen overtuiging voor kozen om deel van het joodse volk te zijn, later veranderden en uitgroeiden tot sleutelfiguren in de lotsbestemming van hun eigen volk.

Zoals ook bekend uit andere teksten, zien we in de bovenstaande lijst de naam Osnat bat Poti Fera staan. Osnat, of *Asenat*, werd de vrouw van Joseef: „*Wajikra Par'o sjem Joseef 'Tsafnat Paneach' wajiten lo et Asenat bat Potifera haKohen On le'isja*” - „Farao gaf Joseef de naam 'Tsafnat Paneach', en hij gaf hem Asenat, de dochter van Poti Fera, de priester van On, tot vrouw.” (Beresjiet/Genesis 41:45). Met andere woorden, de vrouw van Joseef is niemand minder dan de dochter van Poti Fera; veel geleerden leggen hier de connectie met Potifar, dezelfde persoon die Joseef als slaaf kocht om zijn huishouden te bestieren en die wordt verleid door zijn vrouw. Nadat Joseef deze gevaarlijke pleziertjes heeft afgeslagen, eindigt hij in de gevangenis en wordt beschuldigd van een poging tot aanranding van de vrouw van Potifar.

Maar wat ons nu het meest interesseert is om wat meer te leren over Osnat. Zij is niemand minder dan de moeder van Efraïm en Menasse. Hun namen worden iedere Sjabbat in herinnering gebracht, thuis, in onze gezinnen, wanneer we onze kinderen zegenen. Voor onze wijzen was het moeilijk om sommige bijbelse figuren te accepteren, omdat zij geen geschiedenis hebben; zij wisten niet waar ze vandaan komen en wie ze zijn. Plotseling worden zij de vrouwen van belangrijke helden uit de Tora. Dit is ook het geval met Osnat.

In letterlijke zin is zij de dochter van Poti Fera. De Farao geeft haar aan Joseef tot vrouw. Maar *Pirkei de-Rabbi Eliezer* (hoofdstuk 37) vertelt een heel ander verhaal. Volgens deze midrasj is Joseef getrouwd met een nicht van zijn vaders kant. Dina, de dochter van Ja'acov, gaat kijken wat er buiten haar huis te zien valt. De tekst vertelt over Sjchem, de zoon Chamor, die dan Dina grijpt en verkracht (Beresjiet 34:1). Osnat, die een afstammeling is van het Egyptische volk, wordt geboren als gevolg van deze verkrachting en wordt niet alleen verstoten door de zonen van Ja'acov (haar eigen ooms), maar zij weet ook niet hoe het leven van Dina verder verliep.

Maar Ja'acov zal zijn kleindochter helpen door een gouden sieraad om haar nek te hangen met een inscriptie met de naam van God, die haar levenslang zal beschermen. Potifar luistert naar het huilen van Osnat, die zich alleen en verloren voelt, en hij adopteert haar als zijn dochter en zal haar hele leven voor haar zorgen. Dit zijn de woorden van de midrasj. Nu komen de vragen.

De midrasj in *Pirkei de-Rabbi Eliezer* is erg belangrijk. Aan de ene kant is het gemakkelijker het idee te accepteren dat Osnat de dochter is van een Egyptische priester uit de stad On - volgens sommige auteurs is On de stad Heliopolis, een belangrijk cultisch centrum van de zonnegond Re, dat de tradities van het joodse volk en hun monotheïstische geloofsopvattingen omarmde - dan het idee dat de midrasj als mogelijkheid aandraagt (Daniel Colodenco, *Genesis: The Origins of the Difference*, Lilmod, 2006, blz. 275). Maar aan de andere kant: als we die mogelijkheid accepteren, dringt zich een andere vraag op. Waarom verstoten de zonen van Ja'acov Osnat? De midrasj zelf antwoordt: „Opdat men niet zou zeggen dat er een bordeel in Jacobs tenten is.” Maar dat is geen waardige manier om het probleem het hoofd te bieden. Osnat was niet verantwoordelijk voor haar situatie en was ook niet verantwoordelijk voor wat er was gebeurd met Dina, haar moeder.

Rivka Lubitsch bedenkt een andere midrasj voor het lot dat Dina trof. (*Dirshuni: Israeli Women Writing Midrash*, red. Tamar Biala en Nechama Weingarten, 2009, blz. 67): „Dina was erg stil en had geen stem. Niemand hoorde haar, niemand in het huishouden schonk aandacht aan haar, en zoals de wijzen zeggen: 'Houd je gesprekken met vrouwen zo kort mogelijk'. Daarom ging ze 'kijken' naar de vrouwen van het land. Het was alsof Dina doofstom was. Daarom ging ze 'kijken' en niet luisteren. Kun je je voorstellen waarom ze niet schreeuwde toen ze werd verkracht? Ze was als een doofstomme en daardoor, vanwege haar pijn en haar schaamte, hield ze zich eeuwig en altijd stil.”

De afgezonderdheid van Dina, de afgezonderdheid van Osnat. Moeder en dochter. Ondanks haar ooms was Osnat in staat om haar leven een draai te geven en een gezin te stichten, door met Joseef te trouwen. Ze kreeg twee kinderen, wier namen we al generaties lang gebruiken om onze kinderen te zegenen. Dit pleit voor Osnat en laat goed zien hoe zij begreep dat bepaalde zaken in het leven niet gemakkelijk zijn, maar dat met liefde en wijsheid men zich bepaalde zaken kan eigen maken. Aan de andere kant is er Poti Fera of Potifar, die wist hoe speciaal het meisje zou worden dat hij had gevonden.

Tenslotte vertelt de tekst ons: „Bat Poti Fera Kohen On”. Osnat is de dochter van Poti Fera. Waarom vertelt de midrasj ons zo'n complex verhaal, als de tekst eenvoudigweg zegt dat zij zijn dochter is? De midrasj zelf beantwoordt deze vraag: Poti Fera voedde haar op, en degene die opvoedt, ook al heeft hij niet verwekt wordt vader genoemd (Midrasj Hagada Beresjiet, hoofdstuk 41). Het zijn de liefde, affectie, respect en zorg die we onze kinderen geven die ons de titel van vader en moeder geven en niet het feit dat we hen hebben verwekt.